

Карел Чапек

Наполеон

Мадмоазел Клер (от Коменти Франсез¹) се беше смълчала; тя знаеше, че императорът от време на време се замисля така и не обича да го смущават. Впрочем, между нас казано, за какво и да говори с него? Какво искате, все пак той си е император; тук човек не се чувствува като у дома си, нали така? Въпреки всичко той си остава чужденец, мисли си мадмоазел Клер, *pas très Parisien*². Но независимо от това, така както е при камината, той има доста хубаво лице. Би могъл, разбира се, да бъде по-малко закръглен. Là, là³, няма никакъв врат, *c'est drôle*⁴. (Но знаете ли, би могъл да бъде малко по-учтив.)

Върху камината тиктака тежък мраморен часовник. Утре, мисли си императорът, трябва да приема представителите на градовете – глупаво е, но какво да се прави; сигурно ще се оплакват от данъците. След това австрийският пълномощен министър – все същата история... После ще дойдат да се представят новите председатели на съдилищата – трябва предварително да се запозная кой от тях къде е работил; хората се радват, когато разберат, че съм чувал за тях. Императорът брои на пръсти. Още нещо? Да, Конт Вентура, пак ще доносници за папата... Наполеон потисна прозявката си. Боже, каква скука! Би трябвало да повикам оня – как се казваше? – онова ловко човече, което току-що се беше върнало от Англия. Как се казваше само той човек... *porco*⁵, та той е най-добрият ми разузнавач!

– *Sacrebleu*⁶ – мърмори императорът, – как се казваше той човек!

Мадмоазел Клер се поразмърда, но продължи съчувствено да мълчи.

Все едно, мисли си императорът, както и да се казва, все едно; но сведенията му обикновено са отлични. Полезен човек, той... той *maledétto*⁷! Глупаво, как не мога да се сетя за това име! Та аз имам много добра памет за имена, учудва се императорът. Колко хиляди имена нося в главата си – само колко войници познавам по име! Обзалагам се, че и днес още помня имената на всичките си съученици от кадетското училище и имената на другарите си от детинство. Чакай да видим кои бяха: Тонио, по прякор Вилиа, Франчо или с други думи, Ричинтело,

1. Comédie Française – френски държавен театър в Париж, основан в 1660 г.

2. *pas très Parisien* (фр.) – не е съвсем парижанин.

3. Là, là (фр.) – ето, ето.

4. *c'est drôle* (фр.) – интересно, странно, смешно.

5. *porco* (итал.) – свиня.

6. *sacrebleu* (фр.) – Дявол да го вземе! Тях да се не види!

7. *maledétto* (итал.) – проклетник.

Тонио Цуфоло, Марио Барбабиетола, Лука, когото наричахме Пето (императорът се усмихна), Андреа, по прякор Пуцо или Тироне – всички ги помня по име, казва си императорът, – а пък тоя сега, как не мога да се сетя за тоя..., tonnerre!⁸

– Мадам – каза замислено императорът, – и вие ли имате такава особена памет? Човек помни имената на другарите си от детинство, а не може да се сети за името на един човек, с когото е говорил само преди един месец.

– Абсолютно, сър – каза мадмоазел Клер. – Това е така странно, нали? – Мадмоазел Клер се опита да си припомни някое име от детинството си, но никое не й идваше на ум; спомни си само за първия си любовник. Беше някой си Анри. Да, Анри беше.

– Интересно – мърмореше императорът, като гледеше втренчено в пламтящата камина. – Всички си ги представям. Гамба, Цуфоло, Бриконе, Барбабиетола, малкия Пуцо, Вилиа, Матачо, Мацасете, Бекачо Чондолоне, Панчучо. Бяхме около дванайсет нехранимайковци, мадам. Мене ме наричаха Полио ил Капитано.

– Великолепно – извика мадмоазел Клер. – И вие, сър, значи бяхте капитанът им?

– Разбира се – говореше императорът замислен, – Според случая бях капитан или на апашите, или на стражарите. Аз ги предвождах, разбирате ли? Един път дори наредих да обесят Матачо заради неподчинение. Така и щеше да си иде без време, добре че старият пазач Цопо го отрязва в последния момент. Тогава, мадам, се управляваше малко поиначе. Един капитано, например, беше суверенен господар на своите хора. Имаше една неприятелска банда от момчета, предвождаше я някой си Цани. По-късно той наистина стана главатар на бандити в Корсика. Преди три години наредих да го застрелят. ...

– Личи си – въздъхна мадмоазел Клер, – че Ваше величество е роден пълководец.

Императорът поклати глава.

– Мислите ли? Тогава като капитано аз чувствавах собствената си мощ несравнимо по-силно. Да управлявате и да заповядвате, мадам, не е все едно. Да заповядваш безогледно и без колебание – и да не държиш сметка за възможните последици – мадам, тъкмо тук се криеше суверенното в цялата работа, защото това беше само игра, защото знаех, че това е само игра.

8. tonnerre! (фр.) – гръм и мълнии!

Мадмоазел Клер разбра, че по този въпрос тя няма какво да каже; нека това ѝ бъде приписано в плюс.

– А и сега, и сега – продължаваше императорът да говори, повече или по-малко на себе си. – Често ни в клин, ни в ръкав ми хрумва: Полио, та нали това е само игра! Казват ти сър, казват ти Ваше величество, защото всички ние играем такава игра. Войниците, застанали мирно, министрите и пълномощните министри се кланят чак до земята – всичко е само игра. И при това никой няма да сръга с лакът другаря си, никой няма да прихне да се смее... Като деца, ние си играехме по същия сериозен начин. Такива са правилата на играта, мадам: да се преструваш, като че ли всичко е наистина.

Върху камината тиктакаше тежък мраморен часовник. Императорът е странен, не твърде уверено си мислеше мадмоазел Клер.

– Може би едва зад вратата ще си смигнат един на друг – говори замислен императорът, – а може би ще си прошепнат: умник е тоя Полио, как умее да си играе на император, вездата му дори не трепва, ако не беше игра, би могло да се каже, че взима всичко на сериозно. Императорът изпръхтя, като че ли се смееше вътрешно.

– Смешно, нали, мадам? А пък аз внимателно ги следя – щом се сръгат, да започна ПРЪВ да се смее. Но те си пасуват. Понякога имам чувството, че са се договорили да ме измамят. Разбирате ли, да ме накарат да повярвам, че това НЕ Е игра – и след това да ми се присмеят: Полио, Полио, хвана ли се! – Императорът тихо се засмя. – Не, не! Не могат ме хвана те мене на въдицата си! Знам ги аз тия...

Полио... – мислеше си мадмоазел Клер. – Когато стане нежен, ще го наричам така. Полио. *Mon petit Polio*⁹.

– Моля? – попита императорът остро.

– Нищо, сър – отвърна мадмоазел Клер.

– А така. Стори ми се, че казахте нещо. – Императорът се наведе към огъня. – Интересно, у жените не съм го наблюдавал толкова, но у мъжете това се среща често. На дъното на душата си те никога не престават да бъдат момчета. И именно затова в живота си те извършват толкова неща, защото всъщност си играят. Затова именно те вършат всичко така страстно и съсредоточено, защото всъщност това е игра, нали? Нима някой може съвсем сериозно да бъде император? Аз зная, че това е само на шега.

Настана тишина.

9. *Mon petit Polio* (фр.) – мой малки Полио!

– Не, не, не – мънкаше императорът. – Не е точно така. Но човек никога не е сигурен, разбирате ли? Понякога се сепне изведнъж: та аз съм си още малкият Полио и всичко това е САМО ТАКА, нали? Мон дийо, но един ден, когато всичко отиде по дяволите!... В ТОВА именно се състои работата, че човек никога не може да бъде сигурен... – Императорът вдигна поглед и се взря втренчено в мадмоазел Клер. – Само в отношението си към жените, мадам, само в любовта той е сигурен, че... че... че вече не е дете; поне тук той знае, че е мъж, по дяволите!

Императорът стана.

– Allons, madame!¹⁰

Изведнъж той стана много страстен и безогледен.

– Ах, сър – въздъхна мадмоазел Клер, – comme vous êtes grand!¹¹

КРАЙ

10. Allons, madame! (фр.) – хайде, госпожо!

11. comme vous êtes grand! (фр.) – колко сте велик!

© 1932 Карел Чапек
© 1968 Светомир Иванчев, превод от чешки

Karel Čapek
, 1932

Сканиране, разпознаване и редакция: К. Ч.

Издание:

Карел Чапек. Книга апокрифи. Разкази
Издателство „Народна младеж“, София, 1968
Редактор на издателството Вера Филипова
Художник Иван Кирков
Художествен редактор Иван Стоилов
Технически редактор Лазар Христов
Коректор Мери Керанкова

Karel Čapek. Kniha apokryfů
Vydání 4
Československý spisovatel. Praha, 1964

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/10666>]